

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875.   Andra Kammaren.   N:o 3.

Torsdagen den 4 Februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Herr vice Talmannen ledde i detta sammanträde Kammarens förhandlingar.

§ 1.

Herr Statsrådet m. m. E. O. Weidenhielm aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o, om antagande af ett tillägg till 80 § Regeringsformen;

2:o, med förslag till lagar angående allmänna värnplikten, härordningen samt härens aflöning, beklädnad och underhåll; och

3:o, med förslag till lagar angående grunder för ordnande af flottans personal samt denna personals aflöning, beklädnad och underhåll.

Herr vice Talmannen mottog dessa Kongl. propositioner under förklarande, att Kammaren skulle åt desamma lemna grundlagsenlig behandling.

§ 2.

Justerades protokollet för den 28 nästlidne Januari.

§ 3.

Skedde hänvisning af Kongl. Maj:ts i gårdagens sammanträde bordlagda nådiga propositioner:

1:o, med förslag till förordning angående ändring i strafflagens stadganden om ansvar för skogsåverkan;

Hänvisades till Lag-Utskottet.

2:o, angående förändring af nu gällande stadganden rörande storskiftes- och afvittringslandtmätarens pensionsrätt;

3:o, angående statsbidrag till förstärkning af den nya vågbrytaren vid Wisby yttre hamn;

Andra Kammarens Prot. 1875. N:o 3.

4:o, om pension på allmänna indragningsstaten för Läns-
mannen L. P. Pihlman; och

5:o, derom att det till statens jernvägstrafiks pensionsinrätt-
ning anvisade bidrag af trafikmedlen må tills vidare utgå efter
samma beräkningsgrund som hittills;

Sistnämnda fyra Kongl. propositioner hänvisades till Stats-
Utskottet.

§ 4.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 2, angående beräk-
ning af statsverkets inkomster; och blefvo Utskottets samtliga
hemställanden af Kammarerna bifallna samt Utskottets slutliga
yttrande angående de extra ordinarie inkomsterna lagdt till hand-
lingarne.

§ 5.

De under § 1. här ofvan omförmälda Kongl. propositioner
bordlades.

§ 6.

Upplästes och lades till handlingarne ett af Herr C. W.
Berglind insändt så lydande sjukbetyg:

Att Riksdagsmannen Herr C. W. Berglind af sjukdom tills
vidare är förhindrad att bevista riksdagssammankomsterna intygas.
Stockholm den 4 Februari 1875.

E. Welander
Legitimerad läkare.

Här antecknades, att Herrar A. Bergström och H. Schultz
äfvensom H. P. Staaff, hvilka icke voro tillstädes vid det den 16
nästlidne Januari skedda upprop af Kammarernas ledamöter, seder-
mera iakttagit inställelse och deitagit i Kammarernas förhandlingar.
Herrar Bergström och Schultz från och med den 18 samt Herr
Staaff från och med den 27 i nämnde månad.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag rörande de i detta sammanträde
fattade beslut.

Kammarernas ledamöter åtskildes kl. nära 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Lördagen den 6 Februari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Herr Talmannen tillkännagaf, att Herr C. W. Carlsson, hvilken i följd af sjukdom, som han genom tvänne tid efter annan till Kammaren insända läkarebetyg behörigen styrkt, hittills varit förhindrad att vid riksdagen sig infinna, till hufvudstaden nu anländt samt intagit sin plats bland Kammarens ledamöter.

Herr Clairfelt hade låtit anmäla, det han af opasslighet vore hindrad att i dag bevista Kammarens förhandlingar.

§ 2.

Herr Statsrådet m. m. J. H. Lovén aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o, angående eftergift af den Norra och Södra Smedjebacken samt Faktoriträdgården i Örebro stad och län åsatta ränta, kronotjonde och rotering;

2:o, angående byte mellan Kongl. Maj:ts och kronan å ena sidan samt Stockholms stad å den andra af mark å Långholmen.

Herr Talmannen mottog dessa nådiga propositioner under förklaring, att Kammaren skulle egna desamma grundlagsenlig behandling.

§ 3.

Justerades protokollet för den 30 nästlidne Januari.

§ 4.

Enligt derom förut fattadt beslut, företogos nu val af nio ledamöter i hvart och ett af de tre Tillfälliga Utskott, som Kammaren beslutit tillsätta; och utsågos dervid till

Ledamöter i Tillfälliga Utskottet N:o 1:

Grefve R. De la Gardie	med 139 röster,
Herr E. von Schoultz	„ 138 „

Herr	<i>C. Ekman</i>	. . . . .	med	137	röster,
"	<i>C. F. Toll</i>	. . . . .	"	100	"
"	<i>F. T. Malmberg</i>	. . . . .	"	99	"
"	<i>E. J. Mallmin</i>	. . . . .	"	98	"
"	<i>I. Asklöf</i>	. . . . .	"	97	"
"	<i>J. V. Lundqvist</i>	. . . . .	"	97	"
"	<i>Anders Svensson</i>	. . . . .	"	97	"

Ledamöter i Tillfälliga Utskottet N:o 2:

Herr	<i>J. Fahlén</i>	. . . . .	med	142	röster,
"	<i>Lasse Jönsson</i>	. . . . .	"	142	"
"	<i>A. W. Staaß</i>	. . . . .	"	142	"
"	<i>J. Bengtsson i Öxared</i>	. . . . .	"	106	"
"	<i>P. Hübinette</i>	. . . . .	"	106	"
"	<i>Pehr Nilsson i Wittjerf</i>	. . . . .	"	106	"
"	<i>P. Näsman</i>	. . . . .	"	106	"
"	<i>J. Rutberg</i>	. . . . .	"	106	"
"	<i>J. Wedberg</i>	. . . . .	"	106	"

Ledamöter i Tillfälliga Utskottet N:o 3:

Herr	<i>A. Adlersparre</i>	. . . . .	med	99	röster,
"	<i>G. Bolin</i>	. . . . .	"	99	"
"	<i>Johan Jönsson</i>	. . . . .	"	99	"
"	<i>E. Königsfeldt</i>	. . . . .	"	99	"
"	<i>Johannes Larsson</i>	. . . . .	"	99	"
"	<i>Jonas Petter Nilsson</i>	. . . . .	"	99	"
"	<i>Nils Nilsson i Stafvie</i>	. . . . .	"	99	"
"	<i>Lars Johan Svensson</i>	. . . . .	"	99	"
"	<i>A. W. Westerdal</i>	. . . . .	"	99	"

§ 5.

Uppå derom af Herr Talmannen gjord framställning, beslöt Kammarén att, i enlighet med hvad Herrar Talmän vid hållet talmanssammanträde öfverenskommit att för Kamrarne föreslå, nästkommande Onsdag den 10 innevarande månad företaga val af dels sex revisorer jemte tre revisorssuppleanter för granskning af Statsverkets, Riksbankens och Riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, dels ock af två revisorer och två revisorssuppleanter för hvar och ett af Riksbankens afdelningskontor i orterna.

§ 6.

Ordet hade blifvit begärdt af Herr *Sven Nilsson* i Österslöf, hvilken i följd deraf nu uppropades och anförde:

Som Kongl. Maj:t till Riksdagen öfverlemnat nådiga propositioner: om antagande af tillägg till 80 § Regeringsformen; med förslag till lagar angående allmänna värnpligten, härordningen

o. s. v.; och med förslag till lagar angående grunder för ordnande af flottans personal o. s. v., så måste den så kallade försvarsfrågan af Riksdagen behandlas. På det denna behandling må varda så fullständig, som ärendets vikt fordrar och Riksdagens pligt bjuder, tillåter jag mig föreslå:

att Riksdagen tillsätter ett Särskildt Utskott för behandling af ofvannämnda Kongl. Maj:ts nådiga propositioner samt, i fall så erfordras, äfven andra inom riksdagen väckta förslag, som dermed ega sammanhang.

I sammanhang med Herr Sven Nilssons sålunda framställda förslag, ansåg Herr Talmannen sig böra delgifva Kammaren innehållet af ett från Första Kammaren nyss ankommet protokoll-utdrag, enligt hvilket bemälde Kammare inbjudit Andra Kammarerna att förena sig i Första Kammarens beslut om tillsättande af ett Särskildt Utskott, bestående af fjorton ledamöter, sju från hvardera Kammarerna, för behandling af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner, dels med förslag till lagar angående allmänna värnplikten, härordningen samt härens aflöning, beklädnad och underhåll, dels ock med förslag till lagar angående grunder för ordnande af flottans personal samt denna personals aflöning, beklädnad och underhåll.

Herr Key yttrade: Jag tager mig friheten föreslå, att ifrågasvarande motion måtte få hvila på bordet för att förekomma nästa Onsdag samt dervid ställas främst på föredragningslistan eller näst efter de val som då skola företagas.

Sedan frågan om ett Särskildt Utskotts tillsättande sålunda blifvit begärd på bordet, hemstälde Herr Talmannen, huruvida Kammaren, i enlighet med hvad Herr Key föreslagit, ville besluta, att företaga samma fråga till afgörande nästkommande Onsdag omedelbart efter de val, som, i följd af derom förut fattadt beslut, vid sammanträdet början nämnda dag komme att ega rum; och blef denna hemställan af Kammaren bifallen.

§ 7.

Skedde föredragning af Kongl. Maj:ts i Kammarens senaste sammanträde bordlagda nådiga proposition, om antagande af ett tillägg till 80 § Regeringsformen. *K. Prop. ang.
80 § R. F.*

Det ifrågasvarande tillägget hade följande lydelse:

“Finna Konungen och Riksdagen nödigt att, med ändring eller upphäfvande af indelningsverket, stadga nya grunder för krigsmaktens ordnande; då skola dessa grunder samt för deras tillämpning oundgängliga anslag fastställas genom lag, som ej må, utan genom Konungs och Riksdags sammanstående beslut, ändras eller upphävas.“

K. Prop. ang.
80 § R. F.
(Forts.)

Ordet lemnades, på begäran, till Herr Nils Larson i Tullus, som yttrade: Det synes af de näst efterföljande Kongl. propositionerna, att Kongl. Maj:t gjort sina förslag till lagar angående allmänna värnpligten, härordningen m. m. helt och hållet beroende af förutsatt bifall från Riksdagens sida till Kongl. Maj:ts förslag i den nu föredragna propositionen. Hela hufvudfrågan hänger således, vill det synas mig, på en ganska svag tråd. Brister den tråden, hvilket den efter all sannolikhet under trycket af konstitutionela grundsatser måste göra, förfalla också alla de öfriga förslagen med förutsättningen; och i sådant fall torde Riksdagen icke vidare hafva någon befogenhet att närmare ingå i pröfning af hufvudfrågan, helst som icke någon motion i ämnet blifvit laga tid inom Riksdagen väckt. Det måste därför — så har det åtminstone förekommit mig — vara af ganska stor vikt, att det främsta af förslagen, nemligen frågan om grundlagsförändringen, måtte blifva så snart som möjligt afgjort. Ändamålet, hvarför jag nu begärt ordet, har också icke varit något annat än att uppmana Konstitutions-Utskottet, till hvilket den frågan måste remitteras, att ofördröjligen företaga till behandling och utan onödigt uppehåll inkomma till Kamrarne med sitt utlåtande angående densamma. Jag tror, att denna skyndsamhet är så mycket mera af omständigheterna påkallad, som Herr Sven Nilsson i Österslöf här nyss väckt motion om tillsättande af ett särskildt Utskott, hvilket Första Kammaren, enligt hvad ett här nyss uppläst protokollsutdrag utvisar, för sin del redan beslutit. Faller nemligen förslaget till grundlagsförändring, så vore det naturligtvis utan ändamål att tillsätta ett särskildt Utskott för behandlingen af härordningsförslaget och förslaget till nytt sjöförsvar. Då nu, efter mitt antagande, Konstitutions-Utskottet med god vilja mycket väl skall hinna att innan nästkommande Onsdag för Riksdagen framlägga sitt utlåtande i grundlagsförändringsfrågan och då det derefter icke torde behöfva dröja många dagar för Kamrarne att derutinnan fatta beslut, så skulle, om man följde mitt nu framställda förslag, åtminstone kunna undvikas att dessförinnan möjligen onödigtvis belasta det särskilda Utskottet, i fall ett sådant blifver tillsatt, med något arbete, om hvilket man ännu icke med säkerhet kunde veta, att det vore behöfligt eller ej. Jag får därför änyo anhålla, att Konstitutions-Utskottet behagade taga det från Kongl. Maj:t utgångna förslaget till förändring af § 80 Regeringsformen med allra största skyndsamhet under öfvervägande.

Herr Jöns Pehrsson: Det är med förvåning, som jag ser af det vid denna Kongl. proposition fogade statsrådsprotokoll, att så stor enighet varit rådande inom konseljen vid framläggande af detta förslag. Jag upprepar att jag med förvåning funnit, att tänkande män, som i många andra frågor rätt kraftigt uttalat skiljaktiga åsigtter, här i denna viktiga fråga varit så enige. Jag kan icke här karakterisera detta förslag så som jag anser det förtjena, men jag tror, att det vittnar om en sådan obetänksam-

het, att man helst skulle hafva sett, att detsamma aldrig fram-*X. Prop. ang.*
lagts inför svenska Riksdagen, och jag hoppas, för min del, att *80 § R. F.*
den dag aldrig skall randas, då ett dylikt förslag kan blifva an-
taget, ty, jag säger det rent ut, det skulle vara ungefär detsamma
som att proklamera, det Riksdagen icke hade särdeles mycket
här att vidare beställa. I sin tillämpning skulle nemligen ett så-
dant förslag, om det godkändes, verka derhän, att i en framtid
Riksdagen finge bra litet att besluta öfver. Jag kan således icke
annat än beklaga, att en dylik framställning gjorts, och att ett
så stort misstroende synes vilja göra sig gällande mellan svenska
regeringen och svenska representationen, att något sådant, som
här föreligger, skulle behöfva ifrågasättas.

Vi veta ju alla, huru litet det betyder, om Riksdagen fordrar
att grundlagens bud skola ställas vederbörande till efterrättelse,
och vi hafva ju fått ett färskt exempel på, huru litet grundlagen
respekterats i ett visst annat fall. För denna gång vill jag en-
dast tillägga, det jag hyser den förhoppning, att det Utskott, som
får denna frågas behandling sig uppdragen, skall veta att deri
besluta på sådant sätt, att ett sådant förslag ej vidare kan för
Riksdagen framläggas, och att derigenom på samma gång gif-
ves en antydning till vår älskade Konung, att icke vidare göra ett
dylikt försök att tillvinna sig en makt, som Riksdagen hittills
icke visat sig hafva missbrukat.

Jag anhåller, att detta mitt yttrande måtte få åtfölja den
Kongl. propositionen till det Utskott, som kommer att densamma
få handlägga.

Herr Dickson: Jag har begärt ordet blott med anledning
af hvad Herr Nils Larson nyss yttrat. Han antydde med några
ord, att utgången af de afgifna förslagen till landt- och sjöför-
svarets ordnande skulle vara beroende på afgörandet af den kon-
stitutionela fråga, som nu skall remitteras till Konstitutions-
Utskottet, men han utgick dervid från den förutsättning, att denna
fråga skulle inom nämnda Utskott möjligen komma att afstyrkas
eller åtminstone af denna Riksdag i sin helhet afslås, och att så-
ledes sjelfva hufvudfrågan i och med detsamma vore fallen.

Jag ber likväl att härvid få erinra derom, att man ju också
kan förutsätta, att nu föreliggande Kongl. proposition om för-
ändrad lydelse af 80 § Regeringsformen vid *denna* riksdag antages
till hvilande, men att vid *nästa* riksdag, då samma förslag företages
till afgörande, det kan komma att förkastas. Från synpunkten
af Herr Nils Larsons uppfattning skulle således följa, att sjelfva
härordningsförslaget icke i hvad fall som helst vid denna riksdag
skulle kunna afgöras, utan först efter det man vid nästkommande
riksdag erfarit, hvilken utgång frågan om förändring af 80 § Re-
geringsformen då må slutligen erhålla.

Herr Friherre von Schulzenheim: Jag ber Kammaren ur-
säkta, om jag med anledning af ett längre illamående, hvarifrån
jag ej ännu är alldeles återställd, icke är i tillfälle att yttra mig

K. Prop. ang.
80 § R. F.
(Forts.)

så fullständigt å ena sidan och å den andra ej heller så koncist, som jag skulle hafva önskat. Jag kan dock icke underlåta att uttala min åsigt i frågan, då jag dels känner, att jag *bör* göra det, dels ock erfar ett behof att så göra. Det är nemligen först genom en noggrann och omsorgsfull granskning af de ärenden, hvilka föreligga oss till behandling, som en god utredning kan vinnas och ett för landet nöjaktigt resultat uppkomma. Derför bör ock hvarje särskild fråga med samvetsgrannhet, allvar och — jag tillägger — med oförskräckthet behandlas.

Hvad nu vidkommer den föredragna Kongl. propositionen, vill jag på förhand förklara att, derest jag vore ledamot af Konstitutions-Utskottet, jag derstädes skulle motsätta mig förslagets hvilande till vidare grundlagsenlig behandling. Så vidt på mig ankommer, skall jag ock inom Kammaren söka att motarbeta samma förslag, icke därför att jag *ej vill* sjelfva saken, utan emedan jag önskar, att alla konstitutionela konflikter måtte, så vidt möjligt, för framtiden undvikas. Jag anser nemligen den i den Kongl. propositionen föreslagna redaktionen af 80 § Regeringsformen vara så mycket mindre lyckligt funnen, som jag befarar, att ett bifall till densamma måste komma att införa de båda statsmakterna just på gebitet af sådana konflikter. Jag beklagar, att antingen det språk, hvaruti jag är uppfödd, är så fattigt, att det saknar uttryck för den skarpa, klarhet och bestämdhet, som i detta fall är så högt af nöden, eller ock att vid framställande af lagförslag förmågan att behandla detta språk på det rätta sättet numera skall vara så sällsynt. Om detta ledsamma förhållande gäller angående redaktionen af lagförslag i allmänhet, så framstår detsamma så mycket mera kämbart, då fråga är om grundlagsändringsförslag. Jag har läst och omläst detta Kongl. förslag, men jag må bekänna, att jag, för min del, ej kan finna annat, än att uppställningen af detsamma måste för hvar och en, som söker enighet och frid, förefalla särdeles misslyckad. Om någonsin ord må anses innebära anledning till fara och kunna leda till stridigheter, så är det väl följande ord i det Kongl. förslaget: "då skola dessa grunder samt för deras tillämpning oundgängliga anslag fastställas genom lag." Kan man väl tänka sig ett uttryck mera sväfvande och lätt att lämpa lika väl för två motsatta åsichter som detta ordet: "oundgängliga". Huru skall man komma öfverens om rätta betydelsen af detta ord. För landtmannen, representanten, betyder naturligtvis ordet under svåra år kort och tydligt: *hvad man förmår gifva*. Om frandeles, såsom ju kan hända, ett sådant år, som det svåra året 1868 skulle hemsöka de Smäländska länen eller Norrland, så är det gifvet, att innevävarne i dessa delar af landet icke förmå fullgöra de utsträckta vapenöfningarne för det året, utan vända sig till Riksdagen med begäran om någon tillfällig lättnad i denna tunga och någon begränsning af öfningarne. Då inträffar måhända, att den del af Riksdagen, som vill hafva armén ständigt stridbar, förklarar, att de värnepligtiges förläggande i öfningsläger är under *alla* förhållanden oundgängligen nödvändigt;

och der ser man genast, huru lätt en konstitutionel konflikt kan uppstå af ett tvetydigt ord.

*K. Prop. ang.
80 § R. F.
(Forts.)*

Nu är emellertid lyckligtvis förhållandet, att, fastän grundlagen förbjuder, att ett enda jota ändras i ett af regeringen framlagd grundlagsändringsförslag, utan stadgar att detsamma måste i oförändradt skick antagas eller förkastas, samma urkund dock medgifver motionsrätt ända till Riksdagens slut i allt som angår förslag till förändring i våra konstitutionela förhållanden. Jag har ännu aldrig hört, att, då två parter *bona fide* vilja komma till uppgörelse i en affär, men svårigheter i afseende å formen dervid förekomma, de icke slutligen finna någon utväg att derutinnan gå hvarandra till mötes; och *här* måste jag naturligtvis förutsätta en dylik möjlighet så mycket hellre, som det ju är otänkbart att å ena sidan svenska nationen vill vara ur stånd att försvara sin sjelfständighet och å den andra den svenska Konungen se sig i den ställning, att han är urståndsatt att skydda sin krona och riket.

Under sådana förhållanden är, efter min uppfattning, den fara, som den förste ärade talaren förutsatte, icke å färde. Den åsigt, han yttrade, uppkallade mig; och jag får förklara, det jag icke anser försvarsfrågan i ringaste mån fallen, därför att Konstitutions-Utskottet möjligen skulle ogilla formen för det af Kongl. Maj:t nu framlagda förslaget till ändring i grundlagen. Tvärtom anser jag, att, då vi alla måste söka att förena oss i sträfvandet till ett godt och det allmänna bästa främjande mål, bredvid detta förslag alltför väl skulle kunna framläggas ett annat, som vore acceptabelt att hvila till nästa riksdag. Jag tror således, att ingen fara ligger uti, att den hittills följda marschen för ärendenas pröfning får hafva sin gång, och att sålunda Konstitutions-Utskottet får till behandling grundlagsfrågan, hvilken genom en sansad handläggning väl skall ernå en lycklig lösning, samt å andra sidan representationen fortfarande får sysselsätta sig med behandlingen af sjelfva lifsfrågan: frågan om bevarandet af vår sjelfständighet genom ett fullgodt försvar till lands och sjös. Jag är öfvertygad, att Kammaren så mycket hellre skall välja den senare, af mig nu antydda utvägen, som grundlagen formligen och tydligen hänvisar till en sådan behandling. Vi böra därför remittera den nu föredragna Kongl. propositionen till Konstitutions-Utskottet, förvissade, att någon utväg för frågans lösning nog skall påfinnas, samt de andra båda Kongl. propositionerna till Utskott, som vederbör, vanligt eller särskildt. Derigenom hafva vi också iakttagit hvad lagen härutinnan bjuder.

Jag har framställt detta yrkande, hvartill jag funnit mig befogad, med anledning af och i motsats till den förste ärade talarens framställning. Jag skulle visserligen kunna hafva något mera att tillägga, då den i ordningen andre talarens yttrande gifvit riklig anledning dertill, och att *äfven der* allvarligt men välvilligt återförvisa frågan till dess rätta ståndpunkt, men jag anholder för det närvarande blott att, då jag i följd af mitt illamående icke förmår vidare yttra mig, få, såvidt icke flere talare komma att

K. Prop. ang. yttra sig i samma riktning, uppskjuta dermed, tills sådant visar sig blifva ytterligare af nöden.
80 § R. F.
(Forts.)

Herr Nils Larson: Jag skall endast, med anledning af hvad Herr Dickson invändt mot mitt förra yttrande, tillägga några få ord. Mycket riktigt kan, såsom Herr Dickson anmärkt, det inträffa, att, äfven om nuvarande riksdag antager till hvilande det förslag till förändring i grundlagen, som Kongl. Maj:t nu framställt, samma förslag likväl af nästa Riksdag afslås, och att det arbete, som under innevarande riksdag nedlägges på härordningsförslaget i öfrigt, vid sådant förhållande äfven skulle kunna sägas vara i viss mån nedlagdt förgäfvat. Men jag erinrar honom likväl om den stora skillnad, som förefinnes emellan den förutsättning han gjorde och den, som jag har gjort. Om nemligen grundlagsändringsförslaget under innevarande riksdag antages att hvila till vidare grundlagsenlig behandling vid nästkommande riksdag, så ligger ju deri en ganska stor anledning till det antagandet, att förslaget åtminstone *kan* komma att af Riksdagen slutligen godkännas; och under den förutsättningen, i den förhoppningen är det ju alltid skäl uti att under tiden arbeta allt, hvad arbetas kan, på det öfriga. Men helt annorlunda gestaltar sig förhållandet, om grundlagsförslaget blifver genast af Riksdagen afslaget, och sålunda den förutsättning, hvarpå Kongl. Maj:t byggt de öfriga förslagen, bortfaller; då kan ju icke samma anledning vara för handen att använda något arbete på sistnämnda förslag, hvilka äro framställda endast under en förutsättning, som då icke vidare funnes till. Jag tror icke heller, att man ens har rättighet att arbeta på en sak, sedan dess förutsättning förfallit. Efter min åsigt böra vi således, ifall förslaget till ändring i grundlagen vid denna riksdag afslås, anse Kongl. Maj:ts öfriga på samma förslag byggda framställningar i ämnet såsom icke vidare befintliga.

Jag kan alltså för min del icke annat än vidblifva min förut yttrade åsigt i frågan; helst i allt fall det icke kan ligga något ondt uti, att Konstitutions-Utskottet afgifver sitt utlåtande i ämnet så snart som möjligt.

Herr Werner Ericson: Jag är förekommen af Herr Friherre v. Schulzenheim i hvad angår bemötande af Herr Nils Larsons yttrade åsigt, det ej någon behandling af de öfriga förevarande förslagen borde ifrågakomma, om förslaget till förändring af § 80 Regeringsformen ej godkännes, samt vill dertill endast lägga ett uttryck af min förvåning öfver den ifver, hvarmed man här söker undandraga sig all behandling af dessa viktiga frågor och att slippa ifrån allt besvär med dem.

Herr Carl Anders Larsson: I denna fråga såväl som i andra är det Riksdagens skyldighet att vara så uppriktig och tillmötesgående emot Regeringens ledamöter som möjligt — och, så vidt jag rätt fattat Herr Nils Larsons tankegång, synes han förutsätta att Andra Kammaren icke skall vilja fränhända sig sin beskattningsrätt för att vinna ett härordningsförslag så-

dant som det nu af regeringen framlagda. Detta förslag visar, att Regeringen ingenting lärt och ingenting glömt; ty annars skulle man väl hafva funnit något tecken till att Regeringen — hvad man väl kunnat fordra — tänkt sig in i folkets ställning så pass, att icke, såsom nu skett, detta af generalstaben och höga generaler utarbetade arméförlag fått inkomma oförändradt till Riksdagen. Man hade också till sista ögonblicket hoppats att få se någon skymt af modifikation i detta onerösa förslag, men denna billiga förväntan har svikits. Eller är det väl nödigt för vårt land att, för vinnande af ett betryggande försvar, gå så långt i uppoffringar som komiterade påyrkat, och kan detta verkligen vara deras mening? Jag tror det icke. Jag har haft tillfälle att taga grundlig kännedom om komitéförslaget och tycker mig hafva funnit: att de herrar, som uppstått detsamma, gjort det i afsigt att dermed afskräcka folket från allt vidare tal om indelningsverkets upphäfvande. Häri hafva de verkligen äfven lyckats så väl, att jag tror att åtminstone i denna Kammare icke tio röster skola kunna vinnas för förslaget. Jag tror till och med, att icke ens herrar stadsrepresentanter, hvilka eljest pläga rösta i strid med landsbygdens representanter, skola rösta för dessa Kongl. förslag.

Då nu, såsom jag uppfattat Herr Nils Larsons yttrande, Kongl. Maj:t framställt såsom hufvudvilkor för härordningsförslagens antagande att vi skola genom ett grundlagsstadgande bestämma, huru mycket penningar i god och ond tid skall för den onerösa härordningens betryggande stå till Kongl. Maj:ts disposition, så är jag förvissad om att någon tanke på förslagets antagande icke kan uppstå här i Kammaren. Detta är så mycket mera sannolikt, som i Konungens Råd icke ens alla medlemmar varit med om förslagets framläggande. Det är visserligen sant, att alla, med undantag af en, slutligen förklarar sig redobogne att framlägga förslaget, men man kan tydligen läsa mellan raderna att de så gjort af undseende för krigsministern. Om, säger finansministern, det också är möjligt att nu bära de ökade bördor som af den föreslagna härordningen skulle framkallas, så kan han likväl icke — äfven med de största förstoringsglas — bestämma huru förhållandena för framtiden skola gestalta sig, och han påpekar, huruledes vi torde hafva att förvänta tider på långt när icke så blomstrande som den nuvarande och att vi följaktligen då icke skola kunna bära dessa bördor. Aldrig förr har väl heller varit ifrågasatt att lägga landets bästa krafter i garnisons-tjenstgöring under en så lång tid som här föreslås, och aldrig skall representationen gå in på att underkasta landets söner en sådan tjenstgöring för en tid af 12 månader, en tid som visserligen kan förkortas till $10\frac{1}{2}$ — men det är vackert så! Och kunna Herrarne verkligen tro, att detta är förslagets mening, då har jag helt och hållet missuppfattat detsamma, när jag för min del anser det vara ingenting annat än en skräckbild, att dermed skrämma svenska folket och likasom säga till detsamma: "här ser ni följden om ni icke viljen bibehålla indelningsverket!"

*K. Prop. ang.
80 § R. F.
(Forts.)*

K. Prop. ang.
80 § R. F.
(Forts.)

För min del tror jag, att en medelväg finnes och att man derigenom kan göra vårt försvar dubbelt så starkt som det är för närvarande. Jag har tänkt mig, att man t. ex. skulle kunna inskränka denna garnisonstjenstgöring till $\frac{1}{5}$ eller $\frac{1}{4}$ af den nuvarande beväringen. Utginge man från denna synpunkt, nemligen att ur beväringen bilda en afdelning, som kunde utgöra stam för den öfriga beväringens ungdomen och att till denna stam uttoges de ynglingar som vore mest fallna för att bildas till stamsoldater samt man åt dessa, hvilka borde vara fullkomligt frivilliga, gäfvade en sådan aföning att de blefve villiga att åt vapentjensten offra mera tid än de öfriga beväringens ynglingarne, så är jag förvissad, att en stamtrupp skulle kunna åstadkommas, som fullt uppvägrade den nuvarande stammen. Jag skulle vidare föreställa mig, att, om denna stam, som borde erhålla fullständig öfning, kvarstode i linien sina 10 år, derigenom skulle, med beräkning af 5,000 man årligen, kunna åstadkommas efter de 10 årens förlopp en stamtrupp af 50,000 tappra krigare. Dessa 50,000 man skulle sedan ingå i reserven och man hade sålunda 50,000 man effektiva och 50,000 reservtrupper, och af dessa 100,000 fullt stridbare krigare komme hälften att vara tillgänglig för landets försvar utan särskild kostnad för utbildningen. All den öfriga beväringen skulle bildas så mycket nödvändigheten kräfde, men icke förläggas i garnisonsorter.

Är det nu emellertid så att vi icke få göra någon förändring i den Kongl. propositionen angående grundlagsstadgandet, då är jag alldeles öfverens med Herr Nils Larson att det icke är mycket värdt att göra sig besvär och spilla arbete på härordningsförslaget. Skulle man deremot få tillfälle att uppställa ett motförslag, så betyflar jag icke möjligheten att åstadkomma ett sådant, hvarmed nationen blefve beläten, och i så fall vore jag den förste att påyrka tillsättande af ett särskildt Utskott för frågans behandling just för att visa det oriktiga i påståendet att vi icke vilja hafva något försvar.

Som jag nämnt har jag icke haft tillfälle att taga någon grundligare kännedom om de Kongl. förslagen. Jag har visserligen genomögnat dem, men mera har ej medgifvits mig, emedan nyfikenheten här varit så stor. Det har därför hufvudsakligen varit Herrar Statsråds af- och tillstyrkande yttranden, som jag hunnit genomläsa, men dessa hafva varit tillräckligt lärorika. Om det icke toge för mycket tid, skulle det vara roligt att få höra förslagen uppläsas, innan remiss sker; men, nog af, är det så att för den föreslagna härordningens antagande är såsom vilkor uppställt, att anslagen dertill skola ställas under grundlags helgd och att någon förändring icke får göras i de öfriga förslagen dessförinnan, då kan man genast uttala den tanken, att dessa förslags öde vid denna riksdag är gifvet.

Grefve Björnstjerna: Jag tager mig friheten att fästa den siste värde talarens uppmärksamhet derpå, att det endast är Kongl. Maj:ts propositioner i grundlagsfrågor, som icke få förän-

dras, utan måste antagas eller förkastas sådana de lyda, men att deremot beträffande andra Kongl. framställningar, som endast äro af civillags natur, både Utskott och Riksdag ega full rätt att deri göra de ändringar, som anses af nöden. Jag förmodar således, att denna del af den värde talarens anförande var något förhastadt.

Lika förhastadt vågar jag påstå hans yttrande vara, att de personer, som fått Kongl. Maj:ts uppdrag att utarbete det nya härordningsförslaget, uppställt detta förslag så som det nu föreligger endast för att afskräcka nationen från dess antagande och sålunda likasom tvinga den att bibehålla indelningsverket i dess nuvarande skick. Då jag haft äran vara ledamot af Försvarskommittén, förklarar jag på det bestämdaste detta vara — lindrigast sagdt — ett fullkomligt oriktigt antagande af Herr Carl Anders Larsson. Vi hafva uppgjort förslaget i enlighet med hvad vi efter bästa öfvertygelse ansett nödigt, för att svenska folket må kunna värna sin sjelfständighet. Jag tillägger, att ehuru jag hyser den största aktning för vår indelta armé, densamma dock icke är tillräcklig att betrygga detta vårt oberoende. Den är alltför ringa till antalet; den kan icke utbilda en stam för nödigt underbefäl; — hälften af armén skulle dertill åtgå —; den har dessutom ingen reserv. Indelta armén kan vara förträfflig till upprätthållande af ordningen inom landet och såsom kärna för de värnpligtige — men den kan i och för sig icke betrygga vår sjelfständighet. Öfvertygad, att hvar och en i denna Kammare allvarligt vill göra allt för att befordra detta höga mål, vågar jag säga, att det är orätt af en representant att påbörda andra afsigten att vilja bibehålla en institution, som icke längre förmår uppfylla sin bestämmelse.

I öfrigt torde det vara för tidigt att nu ingå i diskussion om härordningsförslaget. Dertill lärer nog blifva tillfälle framdeles. Jag vill endast i korthet nämna, att ett sådant organisationsförslag hvars grunddrag den siste värde talaren på fri hand uppkastat, torde blifva måhända fullt ut lika dyrt för landet som det Kongl. förslaget. Skall af statsmedel anvisas en så hög godtgörelse åt en fjerdedel af vår beväring, att densamma finnes benägen sjelfvilligt underkasta sig all den utbildning, som erfordras för att göra den till en duglig stam, komme för visso dertill att åtgå så ofantliga summor, att representationen säkerligen skall draga i betänkande att bevilja dem. Vi veta hvad det nu kostar staten att hålla endast några tusen man värfvade trupper, och oaktadt Riksdagen är från år åtager sig ökade anslag för detta ändamål, visar erfarenheten dock att vakanserna blifva allt flera. Så är t. ex. halfva Göta artilleriregemente i denna stund vakant. Äfven i ett så rikt land som England, det enda, der man ännu bibehåller ett fullständigt värfningssystem, något för detta land nödvändigt, när det under årtal måste låta sina trupper kvarligga i kolonierna, äfven der lyckas man ej, oaktadt de otroliga kostnader man använder på värfningen, att hålla den jemförelsevis till landets behof ringa armén fulltalig.

K. Prop. ang.
80 § R. F.
(Forts.)

Slutligen och hvad angår Herr C. A. Larssons beräkning, att, med en fullständig öfning af 5,000 man beväring årligen, man efter 10 år erhåller en effektiv styrka af 50,000 man och efter ytterligare 10 år äfven en reserv af samma storlek — allt "tappre krigare", — så lider densamma af det felet, att den endast håller streck under förutsättning, att människorna vore odödliga. Med ett ord, så mycket finnes att anmärka vid detta den ärade talarrens förslag, att jag icke för närvarande vill upptaga Kammarrens tid med dess granskning. Jag har endast begärt ordet för att framhålla hvad jag yttrade i början af mitt anförande, och hvilket jag nu upprepar, att det är, minst sagdt, orätt att påberda personer åsigter, som icke äro förenliga ens med hvad man kan fordra — jag vågar säga det — af en hederlig karl.

Herr C. A. Larsson: Då jag nyss yttrade, att man icke skulle få ändra något i härordningsförslaget, så var det därför, att Kongl. Maj:ts proposition ju innehåller den förutsättningen att, om icke grundlagsändringsförslaget antages, ej heller något af de andra förslagen finge antagas. Det är emellertid af vigt att med säkerhet känna ordalagen i detta afseende, och jag skulle därför vilja begära att få uppläst den del af sagda proposition, som omförmäler grundlagsförslagets godkännande såsom en förutsättning för de öfriga förslagen; hvilket icke lärer taga mycken tid.

Hvad åter vidkommer Herr Grefve Björnstjernas förklaring, att han åtminstone för sin del inom Försvarskomitén icke biträdt härordningsförslagen i afsigt att derigenom afskräcka nationen från indelningsverkets upphäfvande, så respekterar jag hans öfvertygelse, lika mycket som jag hoppas, att han tillåter mig fortfarande hysa den tanken, att just detta verkligen kunde vara den innersta meningen med förslaget. Ty att för vårt land det skulle vara oundgängligen nödvändigt att upprätthålla en så beskaffad härordning, som berörda förslag utvisar, vågar jag på det högsta betvifla och jag beklagar verkligen, om så blefve förhållandet, ty hvad gagn kan väl landet vänta af en dylik här, om befolkningen saknar förmåga att behörigen underhålla den så att den finnes i stridbart skick, då den för landets försvar skall tagas i anspråk. Icke tror jag, att i farans stund den större eller mindre mängden af kanonmat synnerligen hjälper. Då vi dessutom icke hysa den ringaste önskan att annektera på andra länders områden, vore det bra besynnerligt, om vi icke på billigare vilkor än de här föreslagna skulle kunna åstadkomma ett tillfredsställande försvar. Man må icke föreställa sig, att det är nog med den kostnad som står här på papperet, utan man måste äfven taga i beräkning, att näringarne lida genom den mängd af armar, som borttagas från industrien och af hvilka den oundgängligen har behof, om den skall kunna bestrida arméns underhåll i så här stegrade proportioner.

Slutligen förnyar jag min anhållan att få höra, om Herr Nils Larson haft rätt i sitt antagande, att Kongl. Maj:t gjort till ett

vilkor för de andra förslagens antagande att nu föredragna förslag *K. Prop. ang. 80 § R. F.*
antages oförändradt. (Forts.)

I anledning af Herr C. A. Larssons begäran erinrade Herr Talmannen, att den Kongl. proposition, ur hvilken Herr Carl Anders Larsson begärt, att uppläsning måtte ske, visserligen ännu icke blifvit till föredragning anmäld, men att likväl Herr Talmannen i denna omständighet icke funne något hinder för den ifrågasatta uppläsningen, såsom afsedd att belysa den fråga, hvilken för närvarande vore under föredragning.

Herr C. A. Larsson: Jag ber om ursäkt att jag yttrat mig om en proposition, som icke ännu blifvit föredragen. Jag vet väl, att jag derigenom begått ett formfel, men jag ansåg att alla dessa frågor stå i så nära sammanhang med hvarandra, att det vore af vigt att redan nu få med visshet lära känna det vilkor, som af regeringen bestämts för de efterföljande förslagens pröfning och antagande. Af sådan anledning framstälde jag min anhållan.

Herr Talmannen lät derefter ur nyss omförmälda Kongl. proposition uppläsa den del, som af Herr Carl Anders Larsson åsyftades, och hvilken hade följande lydelse:

“Viljande Kongl. Maj:t alltså, under åberopande af den utredning, som innefattas i ofvanberörda komitébetänkande och protokollsutdrag, härmed föreslå Riksdagen att, under förutsättning af Riksdagens bifall i grundlagsenlig ordning till det förslag om tillägg till 80 § Regeringsformen, som i särskild nådig proposition blifvit framställt, jemväl antaga härhos bifogade, i öfverensstämmelse med det sålunda ifrågasatta nya grundlagsbudet uppgjorda förslag till lag angående:

1:o allmänna värnpligten,

2:o härordningen samt

3:o härens aflöning, beklädnad och underhåll,

att träda i kraft på tid och sätt, som närmare bestämmes genom den särskilda lag om öfvergången från den nuvarande till den nya arméorganisationen, hvilken senast nästa år må varda af Kongl. Maj:t och Riksdagen antagen“.

Herr C. A. Larsson erhöi härefter ånyo ordet och anförde:

Af det upplästa finner jag, att Herr Nils Larson haft rätt i sin uppfattning, och jag förenar mig därför med honom i hans yrkande, för att sålunda undvika nedläggande af ett lönlöst arbete på de öfriga förslagen.

Hans Excellens, Herr Justitie-statsministern Carlsson: Då jag icke hört början af diskussionen, hyser jag någon betänklighet yttra mig men anser mig, det oaktadt, böra erinra, att Kongl. Maj:ts proposition angående tillägg till 80 § Regeringsformen afses ej utslutande de nu af Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagda förslagen till förändring och förbättring af härordningen och flottan,

K. Prop. ang.
80 § R. F.
(Forts.)

utan hvarje omorganisation af landets försvarsväsende hvarigenom indelningsverket till sina grunder rubbas. Blevde nemligen detta upphäfdt, utan att 80 § i Regeringsformen ändrats i antydd syftning, så skulle icke genom grundlagen någon fasthet eller stadga för den nya härorganisationen vara försäkrad. Konung och Riksdag synas vara ense om indelningsverkets otillräcklighet för landets försvar och om nödvändigheten af försvarswerkets ombildning. Man måste följaktligen tänka sig möjligheten, att, äfven om icke de nu framställda förslagen antagas, utan denna angelägna sak slutligen ordnas på ett annat sätt, indelningsverket ändock måste falla. Kongl. Maj:ts till förra Riksdagen aflåtna, af Andra Kammaren bifallna och till sitt syfte äfven af Första Kammaren godkända proposition afsåg att i grundlagen införa en bestämmelse, som gäfve en blifvande ny härorganisation en fasthet och säkerhet, motsvarande den som 80 § Regeringsformen inneburit för indelningsverket. Det är ingenting annat som afses i förevarande grundlagsändringsförslag; och om Riksdagen liksom Konungen vidhåller samma mening, som på förenämnda sätt blifvit angifven, lärer ock vara nödvändigt att till 80 § Regeringsformen göres ett sådant tillägg, som Kongl. Maj:t föreslagit, om icke ovillkorligen af samma lydelse, dock af deremot svarande innehåll.

Att i förslagen om ny organisation af hären och flottan intagits en förutsättning derom, att grundlagsändringsförslaget först blifver antaget, hindrar icke att ändringar i berörda särskilda organisationsförslag kunna ifrågasättas, ej heller att i lagen angående härens beklädnad och underhåll lika väl som i någondera af de öfriga lagarne Riksdagen kan föreslå och Kongl. Maj:t antaga rätt viktiga modifikationer, derest de finnas lämpliga. Grundlagsparagrafen deremot måste affattas så, att den gäller icke blott den nu ifrågasatta, utan hvarje sådan omorganisation af krigsmakten, som medför rubbning af indelningsverkets grunder.

Herr Jöns Pehrsson: Jag har tyckt mig finna, att diskussionen kommit att röra sig om nästa ärende, som skall remitteras, men sedan Hans Excellens Herr Justitie-statsministern nu också yttrat sig derom, anser jag mig befogad att besvara med några ord. Det skulle möjligen kunna ursäktas honom, att han framkommit med nu föreliggande grundlagsförslag, därför att Andra Kammaren icke yttrade sig emot det förslag af samma art, som vid förlidet års riksdag framlades af regeringen. Det kan dock icke undgå någons uppmärksamhet att en väsendtlig olikhet förefinnes mellan dessa båda förslag; det i fjor framlagda synes mig jembörelsevis ganska mildt och oskyldigt, men jag befarar, att det nu förelagda kan blifva af alldeles motsatt beskaffenhet. Jag ber vidare att få fästa uppmärksamheten derpå, att hittills har ännu icke behovet påkallat något grundlagsbud, för att framtvunga beredvillighet från Riksdagens sida att lemna de anslag som erfordras för vårt försvar. Huru ringa del af omkostnaderna för vårt försvarverk är det för öfrigt icke som omhägnas af grundlagen! Jag tror, att det nästan kan sägas vara noll, åtminstone

minst ne i förhållande till hvad som erfordras. Jag upprepar hvad jag för en stund sedan yttrade, att det är i högsta grad beklagligt, att ett så stort misstroende skall anses råda mellan Representationen och Konungen samt de rådgifvare, hvilka skola inför tronen råda honom till hvad som för landet är godt och nyttigt. För min del vill jag visserligen tillbakavisa den tanken, att något sådant misstroende verkligen finnes och förklarar tillika öppet min öfvertygelse vara, att, om Svenska Riksdagen icke är beredvillig att sjelfmant lemna hvad som till landets försvär erfordras, så hjelpa inga grundlagsbud. Deremot är jag fullkomligt öfvertygad, att ingen skall neka att bevilja hvad som behöfves och till och med gå ännu längre än den egna öfvertygelsen bjuder, så vida inga band å den fria viljan i grundlagsväg påläggas. ty, mine Herrar, det är ett faktum, att frivilliga offer äro de säkraste.

Jag vill ej vara vidlyftigare och hoppas, att detta förslag skall nu tillbakavisas så, att ett sådant ligger här på Kammarens bord för sista gången.

Härmed var öfverläggningen slutad; och blef den föredragna Kongl. propositionen, jemte de i anledning af densamma nu afgifna yttranden, hänvisad till Konstitutions-Utskottet.

§ 8.

Vid föredragning dernäst af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lagar angående allmänna värnepligten, härordningen samt härens aflöning, beklädnad och underhåll, tillkännagaf Herr Talmannen, att i hållet talmanssammanträde fråga förevarit angående hänvisningen af så väl denna Kongl. proposition som ock den å föredragningslistan näst derefter uppförda med förslag till lagar angående grunder för ordnande af flottans personal samt denna personals aflöning, beklädnad och underhåll, samt att dervid den åsigten gjort sig gällande, att dessa nådiga propositioner närmast vore af innehåll att böra till Lag-Utskottet hänvisas, dock att önskvärdt syntes vara, om för deras behandling ett Särskildt Utskott komme att tillsättas; och hemställde i anledning deraf Herr Talmannen, att den nu föredragna nådiga propositionen måtte hänvisas till Lag-Utskottet, med förbehåll att, derest Andra Kammaren komme att antaga den från Första Kammaren i dag erhållna inbjudning om tillsättande af ett Särskildt Utskott, samma nådiga proposition då skulle till detta Särskilda Utskott öfverlemnas.

Denna hemställan bifölls; och blef alltså, med sådant förbehåll som nu angifvits, förevarande Kongl. proposition till Lag-Utskottet hänvisad.

Sedan vidare föredragning skett af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lagar angående grunden för ordnande af flottans personal samt denna personals aflöning, beklädnad och underhåll,

K. Prop. ang. blef jemväl denna nådiga proposition, under enahanda förbehåll
80 § R. F. som den föregående, till Lag-Utskottet öfverlemnad.
 (Forts.)

§ 9.

Till bordläggning anmäldes Kongl. Maj:ts under § 2 här ofvan
 omförmälda nådiga propositioner; samt

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 1, i anledning af verkställd granskning af Riksdagens
 Justitie-ombudsmans embetsförvaltning; och

N:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition (N:o 2)
 med förslag till förordning angående ändring i vissa paragrafer af
 sjölagen.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

§ 11.

Herr Lundström begärde ordet och anförde: Det är i ett
 för Kammaren enskildt ärende, jag ber få göra en framställning.
 Den 23 sistlidne Januari öfverlemnades åt de ledamöter, som
 hafva sig anförtrodd värden om Kammarens ekonomiska angelä-
 genheter, uppdraget att gå i författning om anskaffande af en ny
 klocka och tillse huruvida för densamma kunde beredas en annan
 och lämpligare plats här i Kammaren än den nu befinliga klocka
 intager. Med anledning häraf anhåller jag att å egna och mina kam-
 raters vägnar få för Kammaren tillkännagifva, att vi tänkt oss, det
 klockan borde placeras i rundeln ofvanför den Kongl. bysten,
 på sätt önskan förut yttrats, äfvensom att vi ansett bäst, att den
 nya klockan blir en sådan, som medelst slag angifver quartern.
 En dylik klocka kostar 175 kronor medan en med vanliga slag kan
 erhållas för 120 kronor. De sväfvande ordalagen i protokollet be-
 träffande förenämnda uppdrag gifva mig anledning hemställa,
 huruvida Kammarens ledamöter skulle vara med nu framställda
 förslag belättna.

Det af Herr Lundström sålunda afgifna förslag blef af Kam-
 maren godkändt.

§ 12.

Herr J. E. Johansson i Forneby, hvilken blifvit kallad att
 såsom ledamot deltaga i en expropriationsnämnd, erhöll af sådan
 anledning, på begäran, ledighet från riksdagsgöromålen under 5
 dagar från och med den 11 i denna månad.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 12 middagen.

In fidem

H. Husberg.

Måndagen den 8 Februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 i denna månad.

§ 2.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts å Kammarens bord hvilande nådiga propositioner:

1:o angående eftergift af den Norra och Södra Smedjebacken samt Faktoriträdgården i Örebro stad och län åsatta ränta, kronotonde och rotering; och

2:o angående byte mellan Kongl. Maj:t och Kronan å ena sidan samt Stockholms stad å den andra af mark å Långholmen.

§ 3.

Föredrogos ånyo och bordlades för andra gången Lag-Utskottets utlåtanden N:is 1 och 2.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel; och

N:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel; och

N:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel; samt

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition den 22 Januari 1875 angående de ändringar i gällande tulltaxeunderrättelser och dermed sammanhängande stadganden, som påkallas af det genom Kongl. förordningen den 15 Maj 1874 införda nya skeppsmätningssätt.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående de beslut, som innefattas i ofvanstående 2 §.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Grefve *De la Gardie* till den 17 i denna månad, i anledning af dödsfall inom hans familj.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.
